

Grundlovgaven – en bytter?

Når grundloven fremover udsendes til unge på deres 18 års fødselsdag, må det i det mindste kraftigt overvejes at medsende en læsevejledning eller introduktion, som præcist og udtømmende forklarer den reelle forfatningsmæssige situation i Danmark – det gør grundloven desværre ikke, skriver dagens kronikør.

JP-KRONIK

TIRSDAG 30.11.2004

Af Roger Buch, lektor, ph.d., cand. scient. pol., Danmarks Journalisthøjskole, Århus

domstole. Realiteterne er, at magtdelingen i Danmark er mellem den udøvende magt i form af regeringen, det lovgivende folketing og domstolene – og selv denne opfattelse kan diskuteres. Kongen, som jo i øjeblikket er en dronning, har allene en række ceremonielle og formelle opgaver, men er uden nogen form for selvstændig reel magt. På trods af dette er kongen nævnt i næsten hver tredje af grundlovens 89 paragraffer; kongen bestemmer antallet af ministerier og deres opgaver, kongen fører udenrigspolitikken, kongen kan til enhver tid udskrive folketingsvalg osv.

En læsning af grundloven giver altså et unøjagtigt billede af en meget magtfuld konge. Sandheden er, at der i de fleste tilfælde enten er tale om, at det er regeringen eller statsministeren, som har den reelle magt, eller at kongens opgaver er en rent symbolsk ceremoniel handling.

§ 56: »Folketingsmedlemmerne er ene bundet ved deres overbevisning og ikke ved nogen forskrift af deres vælgere.«

Denne klassiske formulering af det ubundne mandat, beskriver en både formelle og reel situation: når først man er valgt som folketingspolitiker, kan vælgerne ikke stille krav om, at politikerne stemmer på bestemte måder. Folketingsmedlemmet kan principielt i hele valgperioden stemme præcis, som det har lyst – også stik imod vælgerne.

Til gengæld kan vælgerne vende politikerne ryggen ved næste valg og lade vælgersanktionen ramme politikeren. Derfor er politikernes i virkeligheden i høj grad optaget af at være i overensstemmelse med deres vælgere, efter nogles mening faktisk alt for optaget af det.

Beklagerne og anklagerne imod politikerne er mange: de er blevet politiske vejfhæner, de lefler for vælgerne, og de har glemt deres lederskabsfunktion: at være visionære, gå foran og vise nye veje. I stedet jagter politikerne folkestemningen, som den afspejler sig i meningsmålingerne, og politikken kommer derved til at mangle horizon, perspektiv og en klar linje.

Uanset om disse anklager er korrekte eller rimelige, er det oplagt, at § 56 på ingen måde afspejler realiteterne i dansk politik.

Politikerne er i høj grad bundet, men i langt højere grad bundet af deres parti end af vælgerne. Partidisciplinen er uanset om man kan lide det eller ej et grundvilkår i folketingsarbejdet, og selv

om enhver politiker selvfølgelig kan henvisse til § 56 og stemme som de har lyst eller holdninger til, så ved ethvert folketingsmedlem, at dette er politisk selvmodvilligt.

Brydes partidisciplinen tilstrækkeligt ofte eller i tilstrækkeligt vigtige spørgsmål, vil man hurtigt blive ekskluderet fra folketingsgruppen, miste sin opstillingskreds og være politisk forhistorie fra næste valg.

Og dette på trods af at partierne og partigrupperne slet ikke er nævnt i grundloven! Et lige så stort problem, som paragraffer der beskriver magtforholdene forkert, er nemlig de mange ting, som ikke står i grundloven, men som burde være der.

For det første er altså partierne, som er en af hjørnestenene i demokratiet ikke nævnt med ét ord. Partierne kan kun findes indirekte i grundlovens § 31, hvor valgsystemet fastlægges med brug af forholdstalsvalgsmåde, som forudsætter eksistensen af partier, og som sikrer en ligelig repræsentation af befolkningens partivalg.

Også § 52 om valg af medlemmer til kommissioner og hverv, bygger på forholdstal og dermed med partier. Grundloven beskriver indgåede folketingsfunktionsmåde, men heller ikke her nævnes partierne og partigrupperne, som i den praktiske politik er omdrejnings-

punktet for det politiske arbejde i folketinget.

For det andet er EU og i bredere forstand international politik ikke en væsentlig del af grundloven på trods af, at det spiller en større og større rolle for demokratets funktionsmåde. Grundlovens § 19 beskriver Det Udenrigspolitiske Nævns opgave, mens Europaudvalget, der af mange betragtes som Folketingets mest betydningsfulde udvalg, ikke er nævnt.

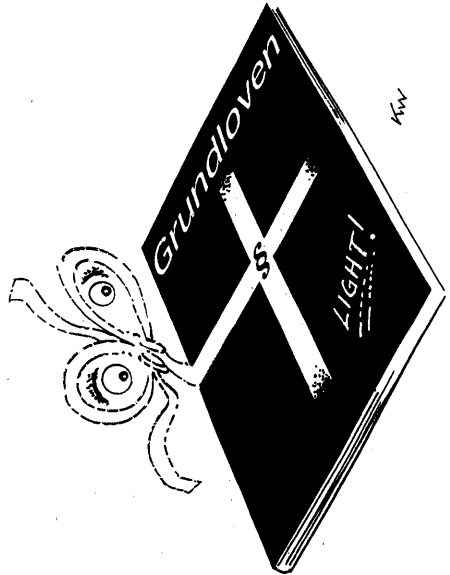
For det tredje mangler grundloven en beskrivelse af væsentlige dele af det danske demokrati, og specielt forhold, som lige så vel kunne have været en del af grundloven og i mange andre lande er skrevet ind i forfatningen.

Det mest oplagte eksempel er regeringsdannelsen, hvor grundloven ikke giver et billede af de faktiske normer med dronningens, kongelige undersøgere osv.

Hele dette system er ikke underlagt formelle regler i grundloven eller andre love, selv om det er væsentligt for demokratets funktionsmåde, og selv om man i praksis har skabt en tradition omkring det.

Selv om det af nogle anses for uheldigt, er det jo som regel muligt, at få byttet en gave. Sådan er det ikke med grundloven – det kræver en lang og besværlig vej, at få ændret grundloven.

Måske er det vigtigste, der kan komme ud af, at unge mennesker fremover får et eksemplar af grundloven,

at det bliver tydeliggjort, at grundlovens på en række områder er ude af fortolkninger og læsning af mange andre love og regler for at få et reelt billede af det danske demokrati og den danske forfatning. En ny grundlov kunne samtidig give anledning til at få diskuteret, om der er forhold i det danske demokrati, som skal laves om.

Læsning af grundloven vil forhåbentlig i stigende omfang gøre det tydeligt, at vi har behov for, at få en ny grundlov, som er i overensstemmelse med den faktiske forfatningssituation i Danmark.

Det bør være en selvstændig mål-sætning for enhver forfatning, at den så vidt muligt beskriver de vigtigste magtforhold, og at det sker på en måde, som er lettest mulig at forstå.

Ingen af disse mål er opfyldt i dag,

Kronik/Syv om en søndag November 2004

- 01/11: Jeppe Kofoed og Erik Boel: Dansk udenrigspolitik med en S-regering
- 02/11: Henrik Ø. Breitenbach: Forskellig stil, samme strategi
- 03/11: Uffe Nielsen: Vi skal flyve længere på literen
- 04/11: Povl E. Andersen: Kulturradikalismen og utålsomheden
- 05/11: Ole Hasselbalch: Hensynet til danskernes kollektive tryghed
- 06/11: Leif Birger Holmstedt: Voldsomme oplevelser på Congos floder
- 07/11: Povl-Erik Jensen: Politisk kultur - her og der
- 08/11: Ole T. Krogsgaard: Kampen om magten og milliarderne i elsekoren

- 09/11: Steen Hildebrandt: Kaospiloterne - demokratiet og saglighed
- 10/11: Jakob Andersen: Den fordrævede arv efter Arafat
- 11/11: Henrik Bang-Møller: Videnskab og kultur
- 12/11: Linda Nielsen: Nissen flytter med
- 13/11: Karsten Lund: Et lille fattigt land mod nord
- 14/11: Katherine Richardson: Når man ikke kan løbe stærkere end haren i gymnaset
- 15/11: Christian Hjorth-Andersen: Ålskaf franskundervisningen
- 16/11: John W. Hørbo: Kirken og de homofile
- 17/11: Palle Svendsen: Jyllands-Postens national-liberale ideologi
- 18/11: Dorte Bernissen: Da hukommelseskrigen kom til Danmark
- 19/11: Bent Jensen: Hvorfor skred Kjeld Olesen?
- 20/11: Frank Jung: Glæden ved Danmark
- 21/11: Alex Wittendorff: To religioner i historien
- 22/11: Ole Hyltoft: Gør grimme Danmark til et nyt renaissance-Italien
- 23/11: Søren Krarup: Med udsligt til borgerkrigen
- 24/11: Boje Larsen: Kaospolieterne - demokratiet og sagligheden II
- 25/11: Sune Waadskær Nielsen: Den glemte katastrofe på Holmen
- 26/11: Niels Due Jensen: Globaliseringen skærper kravene til innovation

- 27/11: Jørn Mikkelsen: Historiens største integrationsprojekt
- 28/11: Lone Nørgaard: Slå en vis kropssdel i sædet, tak
- 29/11: Bertil Nordahl: Gymnasiet – er der et kønsproblem?
- 30/11: Roger Buch: Grundlovgaven – en bytter?